

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо встановлення єдиних законодавчих критеріїв оцінювання доброчесності судді та кандидата на посаду судді»

1. Мета законопроєкту

Метою законопроєкту є встановлення на законодавчому рівні єдиного підходу до оцінювання доброчесності судді та кандидата на посаду судді шляхом визначення поняття доброчесності, її складових, критеріїв відповідності та порядку проведення оцінювання.

Метою законопроєкту є усунення неоднаковості та правової невизначеності у підходах до оцінювання доброчесності суддів та кандидатів на посаду судді шляхом встановлення на рівні закону єдиних й чітких підходів щодо оцінювання.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Необхідність прийняття законопроєкту зумовлена відсутністю на рівні закону цілісного, чіткого та уніфікованого визначення поняття «доброчесності» судді та кандидата на посаду судді, її складових, критеріїв відповідності та процесуальних засад оцінювання.

Оцінювання доброчесності є передбаченим законодавством елементом процедур формування та оцінювання суддівського корпусу.

Таким чином, фактично існує юридично значуща процедура оцінювання без достатньо деталізованого законодавчого визначення предмета такого оцінювання та єдиних законодавчих критеріїв його здійснення.

Така ситуація безпосередньо пов'язана з вимогами частини першої статті 8 Конституції України, відповідно до якої в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституційний Суд України визначає юридичну визначеність як складову верховенства права та наголошує, що вона передбачає чіткість, зрозумілість і однозначність правових норм, можливість особи передбачати правові наслідки своєї поведінки та захист від свавільного втручання держави. Суд також прямо зазначає, що відсутність ясності та недвозначності правової норми не забезпечує її однакового застосування, допускає необмеженість трактування і може призводити до сваволі (<https://ccu.gov.ua/node/17321>).

Проблема має практичний характер. Наразі різні суб'єкти оцінювання застосовують нормативні та методологічні документи, що містять показники доброчесності. Зокрема, Вища рада правосуддя рішенням від 17 грудня 2024 року № 3659/0/15-24 затвердила Єдині показники для оцінки доброчесності та професійної етики судді (кандидата на посаду судді), які набрали чинності 24 грудня 2024 року. Сам факт необхідності затвердження такого документа

свідчить про те, що значна частина змісту критеріїв та підходів до оцінювання формується на рівні підзаконного регулювання, а не безпосередньо законом. Однак чинні підходи до оцінювання передбачають застосування внутрішнього переконання членів ВККС при оцінці відповідності судді або кандидата визначеним показникам. Відповідно до чинного Положення ВККС, оцінювання доброчесності та професійної етики здійснюється за показниками, а оцінка відповідності їм проводиться членами Комісії за їх внутрішнім переконанням.

За таких умов відсутність на рівні закону вичерпного визначення змісту доброчесності, її складових, юридично значущих ознак відповідності та невідповідності, вимог до доказування і правових наслідків встановлення відповідної невідповідності створює ризик неоднакового застосування критеріїв до різних осіб та надмірної залежності результату оцінювання від суб'єктивного розсуду суб'єкта оцінювання. Саме тому законодавче закріплення таких критеріїв є необхідною гарантією реалізації принципів правової визначеності, рівності, послідовності, передбачуваності, об'єктивності та недопущення свавілля.

Запропонований законопроект усуває зазначену прогалину шляхом закріплення безпосередньо в законі поняття доброчесності, визначення її складових, конкретизації обставин, які свідчать про відповідність або невідповідність кожній складовій, встановлення вимог до доказів та фактичних обставин, що можуть бути покладені в основу негативного висновку, а також визначення єдиних правил оцінювання фінансової доброчесності.

Отже, прийняття законопроекту забезпечить однакове застосування *законодавчо визначених критеріїв* доброчесності всіма суб'єктами оцінювання, підвищить правову визначеність, передбачуваність та послідовність процедур оцінювання для суддів і кандидатів на посаду судді, а також створить належні правові гарантії від суб'єктивного, вибіркового та свавільного застосування критеріїв доброчесності.

3. Основні положення проєкту акта

Основними положеннями законопроекту є законодавче визначення поняття «доброчесності судді та кандидата на посаду судді», закріплення її основних складових (незалежності, чесності, неупередженості, непідкупності, сумлінності, дотримання норм професійної етики, відповідності майнового стану, витрат і способу життя законним доходам, достовірності декларацій та фінансової доброчесності), а також, встановлення конкретних критеріїв відповідності та невідповідності кожній із них; визначення вимог до фактичних обставин, доказів та інформації, які можуть бути покладені в основу висновку про недоброчесність; встановлення єдиних підходів до оцінювання фінансової доброчесності, у тому числі з урахуванням обставин за десятирічний період; визначення прав судді та кандидата під час оцінювання та закріплення вимог до мотивування негативного висновку; визначення повноважень Вищої ради правосуддя щодо затвердження порядку і методології оцінювання доброчесності з урахуванням встановлених законом критеріїв.

4. Правові аспекти

Нормативно-правовими актами у цій сфері правового регулювання є закони України «Про судоустрій і статус суддів» та «Про Вищу раду правосуддя», Кодекс адміністративного судочинства України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проєкту Закону України не потребуватиме додаткових витрат з державного та місцевих бюджетів.

6. Оцінка відповідності

Проєкт Закону України спрямований на виконання міжнародних зобов'язань у сфері європейської інтеграції.

Положення проєкту Закону України не впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, не містять ризиків вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, не створюють підстав для дискримінації.

7. Прогноз результатів

Прогнозованими результатами прийняття законопроєкту є: забезпечення єдності підходів до оцінювання доброчесності суддів та кандидатів на посаду судді, реалізація принципу рівності шляхом застосування однакових законодавчо визначених критеріїв до всіх осіб, які підлягають оцінюванню, забезпечення послідовності та передбачуваності процедур оцінювання, підвищення об'єктивності та обґрунтованості висновків щодо відповідності критеріям доброчесності, посилення доказовості оцінювання та недопущення висновків, заснованих виключно на припущеннях, неперевіреній інформації чи суб'єктивних оцінках, забезпечення належного врахування фінансового та майнового стану суддів та кандидатів за єдиними визначеними законом правилами, підвищення прозорості та довіри до процедур оцінювання доброчесності та результатів формування суддівського корпусу.

Народний депутат України

Сергій ВЛАСЕНКО

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Власенко Сергій Володимирович
Сертифікат: 04AF212836405D990400000062FE300091E5EA00
Дійсний до: 19.11.2027 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
170д9/1-2026/201407 від 27.08.2026

2324244